

V nevarnosti logika sožitja

Nekateri — tudi razširjeni — italijan-
ski dnevniki so ob 40-letnici podpisa mi-
rovne pogodbe v Parizu začeli objavljati
članke in reportaže, ki so napisani v iz-
razito protijugoslovanskem duhu in ki po-
trjujejo mnenje marsikaterega opazovalca,
češ da so v Italiji v zadnjih letih pričeli
dvigati greben nacionalistični krogi, kar
da vpliva tudi na vodilne dejavnike v
državi.

Nihče se seveda ne čudi, če se italijan-
ski tisk ob 40-letnici mirovne pogodbe spo-
minja tudi na izgubo Istre, Reke in Zadra-
ter na množico ljudi, ki so tedaj zapustili
svoj dom in odšli v begunstvo. Objektiv-
nega človeka pa moti in mora motiti mo-
drovanje piscev teh člankov in reportaž,
češ da so velike italijanske nesreče krivi
Jugoslavija in njeni narodi, v prvi vrsti
Slovenci in Hrvati. Pisci namreč povsem
zamolčijo ali prezrejo zgodovinsko dejstvo
in resnico, da je Italija 10. junija leta 1940
napovedala vojno Veliki Britaniji in Fran-
ciji ter se s tem postavila v vojni na Hit-
lerjevo stran. Pisci prav tako zamolčijo in
prezrejo dejstvo, da je Italija v aprilu le-
ta 1941 napadla Jugoslavijo in z vojsko za-
sedla obširna ozemlja v Sloveniji, Hrvat-
ski in Črni gori, kjer so njeni vojaki ostali
do kapitulacije v septembru leta 1943.

Del italijanskega tiska z dobršno mero
neodgovornosti odpira ob 40-letnici zgodo-
vinske prelomnice še eno kočljivo poglav-
je: obdobje nasilja tik po koncu vojne pri
nas in na ozemlju, ki je bilo z mirovno po-
godbo priključeno Jugoslaviji. Kar pri tem
mora vsak poštenjak odkloniti, je poskus
kriminalizacije celotnega našega ljudstva.
To nekateri delajo zavestno in namerno,
ker želijo oziroma hočejo, da se ne bi po-
šteno rešilo in uredilo vprašanje zaščite
naše narodne manjšine v Italiji. Vplivati
hočejo na italijansko javno mnenje, naj bi
se izreklo proti takšni zaščiti, pri čemer
jim pridejo prav tudi Italijani v Istri in
na Reki, ki so jih šele zdaj odkrili, med-
tem ko so jih do še pred kratkim zataje-
vali, češ da so po vojni »vsi« Italijani iz-
brali pot begunstva in da so doma ostali le
»izdajalci«.

Neradi smo napisali te vrstice, saj smo
upali, da je že bil položen kamen na bliž-
njo preteklost in da je že na celi črti zma-
gala logika sožitja, ki je, kot so že poka-
zali dogodki, edina perspektivna. Jasno pa
je, da odslej ne bomo molčali, če se bo na-

nadaljevanje na 8. strani ■

Ustanovitev posebne deželne komisije

Načelniki svetovalskih skupin deželne
večine so predstavili deželni zbornici reso-
lucijo, ki predvideva ustanovitev posebne
komisije za valorizacijo deželne enotnosti
in večjo avtonomijo krajevnih uprav. Re-
solucijo, ki so jo podpisali načelniki KD,
PSI, PSDI, PRI in Slovenska skupnost, je
deželni svet sprejel z večino glasov, med-
tem ko so bile zavrnjene podobne resolu-
cije drugih svetovalskih skupin.

V dokumentu, ki je naletel v naši de-
želi na precejšnje zanimanje, posebej po-
veliki akciji, ki so jo sprožile nekatere
furlanske politične sile ter tisk in ki ima
za cilj ustanovitev dežele Furlanije, oziro-
ma razdvojevanje današnje dežele med Trst
in Videm, je med drugim napisano tole:
»Z odobritvijo resolucije, ki so jo predsta-
vili načelniki svetovalskih skupin večine
(Carpenedo KD, Zanfagnini PSI, Gonano
PSDI, Fragiaco PRI, Štoka SSK) in pred-
sednik komunističnih svetovalcev Pasco-
lat, je deželni svet Furlanije-Juljske kra-
jine ustanovil posebno komisijo za pogo-
bitev besedila deželnega statuta. Deželni
svet — je rečeno v dokumentu — sklepa
na osnovi prvega odstavka 32. člena notra-
njega pravilnika, da se ustanovi posebna
komisija za poglobitev statuta avtonomne
dežele F-JK; to komisijo ustanavlja v per-
spektivi valorizacije elementov deželne e-

notnosti, ki naj omogoči obogatitev same-
ga statuta z iskanjem večjih pristojnosti
glede ureditve krajevnih ustanov, nadzor-
stva državnih organov, ustanovitve »notra-
njega statuta«, ki naj favorizira širši in po-
polnejši proces decentralizacije nalog in
funkcij krajevnim upravam in sodobnejše
delovanje deželnih organov.« V odobrenem
dokumentu je nato rečeno, da bo omenje-
na posebna komisija poglobila tudi vsa ti-
sta vprašanja, ki se tičejo ustavnosti za-
konskih osnutkov in predlogov in to pre-
ko ožjega odbora, ki bo deloval v sklopu
same komisije. V dokumentu je še napi-
sano, da se bo posebna komisija pri svo-
jem delu lahko posluževala strokovnjakov,
ki se podrobno ukvarjajo s problemi, o ka-
terih bo razpravljala posebna komisija.

Resolucijo so podprle, kot rečeno, vse
stranke večine in komunistična partija,
proti pa so glasovali misovci, Lista za Trst,
L.C., Furlansko gibanje in Proletarska de-
mokracija in to iz različnih zornih kotov.

V razpravo, ki je trajala ves dan in je
bila zelo zanimiva in živahna, so posegli
predstavniki vseh dvanajstih strank, ki so
zastopane v deželni zbornici.

V začetku svojega govora se je pred-
stavnik Slovenske skupnosti dr. Štoka
spomnil 40-letnice podpisa mirovne pogod-

dalje na 2. strani ■

Srečanje enotne slovenske delegacije s parlamentarci KPI

V ponedeljek, 16. t. m., je bilo na se-
dežu deželnega sveta v Trstu srečanje med
slovensko enotno delegacijo in zastop-
stvom komunističnih parlamentarcev, ki
so imeli dvodnevni obisk v Furlaniji - Ju-
lijski krajini z vrsto srečanj, za katera so
se poslanci in senatorji porazdelili v manj-
še skupine. Enotno slovensko delegacijo so
sprejeli predsednik komunistične skupine
v poslanski zbornici Zangheri, senatorja in
člana ožjega odbora komisije za ustavna
vprašanja, ki razpravlja o zaščitnem za-
konu za Slovence, Grbčeva in Taramelli,
član vsedržavnega vodstva Gouthier, ki je
odgovoren za manjšinska vprašanja, de-
želni tajnik Viezzi in drugi krajevni za-
stopniki Komunistične partije.

V enotni delegaciji so bili za Svet slo-
venskih organizacij Marija Ferletič, Fer-
ruccio Clavara za Slovence v videmski po-
krajini, Boris Iskra za Komunistično par-
tijo, Boris Race za Slovensko kulturno-go-

spodarsko zvezo, ki ga je spremljal Mirko
Primožič, in Ivo Jevnikar za Slovensko
skupnost. V daljši razpravi so se udeleženci
sestanka obširno razgovorili o seda-
njem političnem položaju v zvezi z global-
no zaščito. Slovenski predstavniki so na-
vedli tudi svoje pripombe o osnutku pred-
loga poenotenega besedila, ki ga je v ož-
jem odboru predlagal poročevalec Gari-
baldi. Poudarek je bil na temeljnih zahte-
vah glede vsebine, brez katerih manjšina
ne more sprejeti kakih »zaščitnih« določil.
Sicer pa bodo enotna slovenska delegacija
in stranke ter organizacije Slovencev o tem
še poglobljeno razpravljali.

Slovenska skupnost bo obravnavala se-
danji trenutek zakonodajnega postopka
predlogov o globalni zaščiti na današnji
seji deželnega tajništva. Njena deželna
pravna komisija pa je strokovno pregle-
dala položaj in dokumente prejšnji če-
trtek.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 22. februarja, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Pozor, črna mabela!« (Adam Bahdaj - Lučka Susič); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Nediški zvon; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 14.45 Športni in glasbeni popoldan; 16.00 Sportne novice; 17.30 Prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 23. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Pričevanja o Tigru; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Poljudno čtivo - Liki iz naše preteklosti: Janko Furlan; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Pravljični vrtljak«; 16.00 Osebnost; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Črtomir Šiško-vič in pianist Igor Lazko; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 24. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Nediški zvon; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka - Prehrana in zdravje; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladi mladim; 16.00 V znamenju Rdečega križa; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 18.00 Z mednarodnega natečaja Prix Italia: Gie Laenen: »Atmosfere, diapazoni«, radijska igra; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 25. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Poti do branja; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rastline: strupi ali zdravila? - Notranja stiska in trda stvarnost sta kovali našega človeka in njegovo umetnost; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Srečanje oktetov Primorske; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Križem-kraži!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Glasbena kronika s Hrvaškega; 18.00 Kulturni in družbeni odmevi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 26. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Od Milj do Devina; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Naš jezik - Film, kultura, realnost; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroci in šola; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Nemški moški zbor »Kammerchor Hausen« iz Oberthausa; 18.00 Četrtrkova srečanja: »Iz snežinskih gozdov na balkanski jug«, spomini Alojza Zidarja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 27. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Na goriškem valu; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Spoznavajmo naš mali, nevidni svet!; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Naš jezik; 14.20 Ne prezimo!; 15.00 V svetu filma; 16.00 Osebnost; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 28. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v gledališču »France Prešeren« v Boljuncu; 11.30 Bio-vrt - »Čej so tiste stazice« - oddaja iz Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Kaj je v vreči?«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci; 18.00 Dramska večerovnica: Adrijan Rustja: »Kraški pust«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

»FORUM ZA MIR« V MOSKVI

V Moskvi se je končal mednarodni forum za mir in za odpravo jedrskega orožja. Vseh tisoč udeležencev je v Kremlju sprejel partijski tajnik Gorbačov. Njegov govor ni prinesel kakih novih predlogov glede razorožitve, ponovil pa je nekatera stališča in potrdil novo podobo sovjetske politike. Gorbačov je predlagal Združenim državam postopno odpravljanje jedrskega orožja do popolne odprave ob koncu stoletja. Potrdil je obnovev sovjetskih jedrskih poskusov in nasprotovanje ameriškega načrta o vesoljskem ščit. Glede mednarodnega terorizma je izrazil pripravljenost Sovjetov za skupni boj proti temu pojavu. Istočasno je pozval vse države, naj umaknejo svoje vojake z oporišč v tujini. Pri tem je prvič omenil sovjetske čete v Mongoliji in Afganistanu, ki da so jih začeli umikati. Gorbačov je spregovoril tudi o človekovih pravicah, mednarodnih kulturnih in časnikarskih izmenjavah. Ko je omenil, da je v Sovjetski zvezi potrebno doslednejše ravnanje na področju človekovih pravic, je pristavil, da tako stališče ni sad zahodnih pritiskov ali skrivnih načrtov, temveč nove miselnosti. Ob teh besedah je zaploskal tudi ruski oporečnik, Nobelov nagrajenec za mir Saharov, ki je časnikarjem dejal, da je zaznal v govoru Gorbačova pozitivne prvine, predvsem kar zadeva človekove pravice. Nekemu amerišskemu znanstveniku pa je izrazil mnenje, da ne soglaša z uradnim povezovanjem jedrske razorožitve z načrtom o ameriškem vesoljskem ščit, ker da sta ločeni vprašanja.

Mednarodni forum se je končal brez kakih skupnih dokumentov. Udeleženci pa so lahko podpisali poziv k jedrski razorožitvi. Poseben poziv so sestavili tudi verski predstavniki, ki so imeli svojo okroglo mizo. To pot je bilo prvič v Kremlju kakih 200 duhovnikov in drugih cerkvenih osebnosti iz 56 držav in različnih krščanskih ter nekrščanskih veroizpovedi. Med ostalimi udeleženci so bili gospodarstveniki, filmski zvezdniki, pisatelji in druge osebnosti. Tako sta bila prisotna iz Italije tudi igralca Marcello Mastroianni in Clau-

dia Cardinale, guverner državne banke Ciampi, predsednik Confindustrie Lucchini in drugi. Med pisatelji sta bila Graham Greene in Gore Vidal.

V Združenih državah še preučujejo govor sovjetskega partijskega voditelja, o katerem so sicer dejali, da ne prinaša bistvenih novosti in da je poln retorike. V Zahodni Nemčiji pa so dejali, da ne prinaša novosti glede razorožitve, daje pa obširno sliko nove politične smeri v Sovjetski zvezi.

OB PREŠERNOVEM DNEVU,
PRAZNIKU SLOVENSKE KULTURE

prireja

Mešani pevski zbor SVETI JERNEJ

v nedeljo, 22. februarja, ob 17. uri
v Finžgarjevem domu na Opčinah

VEČER SLOVENSKE PESMI

Sodelujejo: Dekliški pevski zbor VESNA iz Križa, Maja Lapornik s priložnostno mislijo, Dekliška skupina Mlpz VESELA POMLAD, Mladi izvajalci spleta motivov iz narave pri Prešernu in slovenski narodni pesmi, Mepz SVETI JERNEJ. Povezovala bo Anka Peterlin.

V NEVARNOSTI
LOGIKA SOŽITJA

■ nadaljevanje s 1. strani

daljevala kampanja ščuvanja in zastrupljanja javnega mnenja, saj imamo sveto, neodtujljivo pravico, da se branimo, kot si tudi ne damo odvzeti pravice do nemotene narodnega obstoja.

Kar se tiče italijanske manjšine v Jugoslaviji, je znano, da smo zagovarjali, da zagovarjamo in da homo še dalje zagovarjali stališče, po katerem je treba tej manjšini zagotoviti najširšo zaščito, saj predstavlja bogastvo, ki ga je treba skrbno čuvati. V tem pogledu ni pri nas nobene-ga slepomišnja, kajti naša načela so zelo jasna.

Odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo

Avstrijski kancler Franz Vranitzky se je 18. in 19. februarja mudil na uradnem obisku v Jugoslaviji. Šlo je za prvo srečanje med predsednikom jugoslovanske vlade Brankom Mikulićem in novim avstrijskim kanclerjem Vranitzkym. V pogovoru z dopisnikom ljubljanskega Dela je avstrijski kancler dejal, kako pričakuje, da bo njegov obisk v Jugoslaviji služil predvsem izboljšanju gospodarskega sodelovanja med obema državama. Pristavil je, kako želi, da bi bili pogovori predvsem delovnega značaja. Na vprašanje, kaj pričakuje od pogovorov s predsednikom jugoslovanske zvezne vlade Mikulićem, in zakaj med Jugoslavijo in Avstrijo še ni višjih oblik gospodarskega sodelovanja, je kancler Vranitzky dejal, kako želi, da bi bil neposredno informiran o stališčih jugoslovanske vlade. Hkrati bo izkoristil priložnost, da bo obrazložil stališče avstrijske

vlade, ki naj omogoči izboljšanje gospodarskega sodelovanja.

Vranitzky je v tej zvezi opozoril, da so nastale v gospodarskih odnosih med obema sosednjima državama težave zaradi splošnega gospodarskega položaja na svetu. Zato je naša prva naloga, da naredimo vse, kar je v naši moči, da se gospodarsko sodelovanje izboljša. Ker sta Avstrija in Jugoslavija sosednji državi, je naravno, je nadaljeval avstrijski kancler Vranitzky, da se bomo na obisku v Jugoslaviji pogovarjali tudi o aktualnih mednarodnih problemih.

Dopisnik ljubljanskega Dela je kanclerja tudi vprašal, ali meni, da se lahko odpravijo razlike v stališčih, ki jih do vprašanja narodnih manjšin zavzemata zvezna vlada na eni in koroška deželna vlada na drugi strani. Vranitzky je dejal, da se dialog in izmenjava mnenj nadaljujeta

Boris Pahor

Sporočilo mladim: duhovnost in socialnost (Iz popotnih zapisov 27. 1. - 4. 2. 1987)

Beseda v dvorani »Slovenske prosvete«
9.2.87

Odkrito sem si med potjo večkrat ponovil, da nisem navdušen ob vabilu, naj bi spregovoril ob prazniku slovenske kulture. Človek sprejme namreč vrsto obveznosti, ki so mu pri srcu, in čutil bi, da bi izdal prijatelje, ko bi se umaknil. Tako, na primer, če so bili zraven predstavniki drugih skupnosti, ko smo snovali lanski kongres v Celovcu, si moralno vezan, da si zdaj ti zraven, ko gre za pripravo letošnjega kongresa v Asturiji. A me niso bremenile samo take in podobne obvezne poti; čutil sem odpor, da na praznični dan naštevam težave, ki nas tarejo in niso majhne, govorim o položaju, ki je zmeraj bolj kritičen in ne obeta pozitivnih sprememb. Vendar, kljub obotavljanju sem bil dal besedo, tako se je zgodilo, da sem v vlakcu z notsom na kolenih skušal nizati točke, ki naj bi jih vzel v pretres. A dobra volja mi ni bila dosti v pomoč, počutil sem se kot klavirni računovodja, ki mora vse, kar se mu ponuja, dati v stolpec pod oznako *dati*, le tu pa tam skuša pripisati kako malenkost v rubriko *imeti*. A še najbolj obupno je bilo, da se mi je v ranem jutru onkraj švicarskih hribov v daljavi prikazalo v vsi svoji majhnosti ozemlje, ki smo v njem ujeti po 1945. letu, ozemlje, v katero ne samo ni človeškega pritoka iz zaledja, temveč v njem še sami nesmiselno krčimo svoj prirastek. A tudi to počasno usihanje bi, s spremembo našega razpoloženja, lahko zajezili, sem si rekel, ko bi nas kot občestvo ne ogrožali drugi posegi. Na primer to, da si je istrska begunska skupnost poiskala zatočišče pri nas in spremenila podobo naših vasi ter razklenila tisto enotnost, tisto strnjenoost, ki se je bila prebila skozi stoletja in tudi skozi dobo črnega terorja. Pa tisti veletoki cementa in betona, ki po dolgem in počez zalivajo zmeraj večje površine rdeče zemlje. Pa konstrukcije, ki na tem omejenem teritoriju rasejo iz tal kot monstruozne kamnite gobe. Ob tem vztrajnem in pošastnem kamnitem do včeraj izvrnega kraja pa smo mi nemočni in vsak dan bolj papirnato odklanjajoči, tako da se v glavnem razdajamo varljivi avtosugestiji, se predajamo gostobesedju, ki ga razvoj sproti odnasa kot burja smeti.

Saj, in zaprl sem tisti svoj zapisnik in sklenil, da se res nima smisla siliti v neko vero, ki jo vse sproti zanika. Zato v resnici nisem vedel, kaj naj bi drugim sporočal. Seveda je res, sem pomislil, kar je prijatelj Lojze nekje zapisal, da *nas ne bo konec, če sami tega ne bomo hoteli*, a to velja za narod kot celoto, naš odrezani del ob morju pa se težko brani ob takó daljnosežnih posegih v naš življenjski humus. O, prav gotovo, ko bi bili imeli modre moke, ki bi vse od kraja načrtovali solidno obrambo, potem bi bilo morebiti zdaj nekoliko drugače, a namesto da so odgovorni gradili objekte in v mestu potrjevali našo ekonomsko in socialno moč, so nenehno slavili proletarijat, kot da bi le-ta mogel igrati neko odločilno vlogo pri naši ekonomski in kulturni rasti!

No, in tako se mi je potem nekje sredi pariškega obljudenega podzemlja, ko sem čakal na vrsto voz z gumijastimi kolesi, kar sama od sebe obnavila tista dilema, pred katero se je znašlo tržaško »Slavistično društvo«, ko se je spraševalo, zakaj se tako godi z nami, in spoznalo, da sta odgovora lahko samo dva: »Ali je to politična izbira (ker je prav, da izginemo od Škofij prek Trsta in Vidma tja do

Trbiža) ali pa tisti, ki so bili odgovorni za našo kulturno politiko, niso delali načrtno.«

Seveda, bil je govor samo o kulturni politiki, a le-ta je vendar odvisna od tiste poglavitne, ni kaj. In sem tako, sredi tuje množice, vnovič ugotavljal, da je naš dnevnik sicer tisti usodni aut-aut »Slavističnega društva« objavil in tako ravnal po novih smernicah, ni pa na tisto hudo diagnozo reagiral ne takrat ne kasneje. Objavil jo je, kot da gre za vest iz teleprinterja, kot da gre za poročilo AFP ali AP. Kot da se njega, glasila Slovenske kulturno-gospodarske zveze, ne tiče. In mi? In vsa naša javnost? Nič. Mi, kot bolniki duševnega AIDS, nimamo več potrebnih obrambnih sposobnosti, zato nič ne reagiramo, poklapano sklanjamo glave, stiskamo rep med noge.

Tako je, kljub krajem, ki jih imam rad, potovalo skozme tržaško ozračje, o katerem sem mislil, da sem se ga bil za nekaj dni rešil. In tako sem tudi odkril, da se ukvarjam s tistim nemogočim izbruhom avtorja *Evangelija po Judi*, ki je sicer zapisal resnico o »absolutni nesposobnosti naše politične nomenklature, ki si je pod krinko narodovega blaga ustvarjala položaje in omogočala svojim lakajem boljše dni«, a je to svojo oceno izrekel zato, ker so jih, zavoljo novega »slogaštva«, kot pravi, »levičarji dobili po glavi«, tako pa je v nevarnosti uprizoritev njegovega dela. A tisti žolčni izpad ni bil porazen zavoljo razloga, ki ga je bil sprožil, temveč predvsem zavoljo omejenega zgodovinskega radija, v katerem se je lovila nezrela miselnost. *Sloga* — in ne slogaštvo — je namreč v prejšnjem stoletju dala tržaškim Slovencem prvi dnevnik; *sloga* jim je dala privatno šolo, stavbo, kjer zdaj domuje Založništvo tržaškega tiska; *sloga* jim je dala Narodni dom, kjer se je uveljavljala naša gledališka dejavnost v začetku tega stoletja. To je tisti Narodni dom, kamor je demonstrativno odšel Cankar po predavanju o »očiščenju in pomlajenju« in po zahtevi o narodni stranki, po zahtevi po *slogi*, ko je pribil: »*Zdaj je vrsta ena, je prapor en sam!*«

Saj, gre za tisto modrost, ki nas je nekoč reševala in na katero so ideologi po drugi vojski gledali zviška, nadobudni pisec — če je res nadobuden — pa se ji upira, ker se čuti ogroženega. In ne vem, če je po pravici in zares ogrožen, menim pa, da nas bi bolj prepričal o svoji zavzetosti za pesniško besedo, ko bi poprej postavil na oder karikature svojih levičarskih idolov, šele potem pa se dotikal stvari, ki so že stoletja mnogim ljudstvom svete.

Drži, priznal sem si, da me je ta primer preveč oblegel, vendar sem se obenem dobro zavedal, da se je to dogajalo zato, ker sem se spraševal, kaj nam obeta jutrišnji dan, če bo naš intelektualni kader tak in če bo odziv na tovrstne izlive tako niččen, kot da ne gre za naše duhovno zdravje, za srčiko naše biti. Kaj naj vendar počnemo s tako skupnostjo, sem si rekel, ki takó apatično sprejema sleherno posiljevanje svoje zgodovine?

Seveda je v to moje zdmsko razmišljanje prišla tudi misel o »slovenskem skupnem kulturnem prostoru«, a tudi ta koncept spet ni bil tako spodoben, če sem malo pred odhodom bral o napadu na Rebulovo delo, ki govori o srečanju z emigranti, a ga je izdala »Slovenska matica«, njen direktor pa je črno na belem potrdil, da je knjiga prispevek h gradnji skupnega slovenskega prostora. O prav gotovo, zdaj je dopuščeno, da avtor napadalcu odgovarja, a meni vseeno ni šlo v račun, kako naj gra-

dimo neko skupno občestvo, če se moramo ob vsakem koraku postaviti v bran. No, a kljub temu in kljub vsemu je novo geslo nekje nekakšno prebujenje, sem si ugovarjal, ko pa je celó slovenska prestolnica odkrila, da je naša identiteta v nevarnosti. A hkrati me je le zbodla pikra misel, da je tudi program o novi slovenski povezavi, ki naj bi bil odrešen, nastal šele potem, ko nas je nekaj razgledanih mož na Tržaškem že zdavnaj poudarjalo, kako potrebna je skrb za obstanek celotne narodne biti. Zdaj pa, ko je politična konjunktura temu naklonjena, se ti naenkrat sproži val nove zavesti in samozavesti! In ta val prikljuje na dan tudi pisatelja s knjigo o samobitnosti v roki, pisatelja, ki je nekoč Lojzeta in mene zrl zviška s svoje cekajevske pozicije, zdaj pa je, kar na lepem, postal novi mesija, ki oznanja nanovo odkrito blagovest. In tako si človek tam, sredi pešcev na lyonskem pločniku, prikljuje dragega Kačurja in ga sliši, kako modruje: »Pred dvajsetimi leti nisi smel biti za samobitnost ... zdaj si lahko ... še koristi ti ... kar sem jaz sejal, si ti požel.«

A spet seveda ni šlo samo za nekega blagovestnika, ki je odkril samobitnost 1981. leta po aferi o zloglasnih »jedrih«, gre vendar za skupnost, ki se z njo nekdo neodgovorno igra kot z žogico za namizni tenis: samobitnost — ne ... samobitnost — da ... enotni kulturni prostor — da ... enotni kulturni prostor z omejitvami ... Nas ob morju pa ta absurdni ping-pong vklepa v ozračje, ki nas dela vse obnemogle in evnušne pasivne. Kje so namreč tiste mlade sile, ki bi se v duhu demokratičnega pluralizma in sproščenega mišljenja postavile po robu mešetarjenju z našo usodo in z našimi vestmi? Kje so, tako na levi kot na desni, tisti tako imenovani disidenti, ki bi bil njihov odklon osnova za očiščenje, hkrati pa začetek pomlajenja? Kdaj bomo iz tega zastrupljenega predora prišli nazadnje na manj okužen zrak?

Seveda, ko se je po srečanju s prijatelji moja pot spet usmerila v našo stran in je alpski lok ostajal za mano, sem si rekel, da moram v svoji zapisnici potegniti črto pod pasivo in skušati najti tudi kak manj pesimističen drobce, ki naj ga navedem Prešernu na čast. A kaj naj dam v drugo skledo te nesrečne tehtnice? Gotovo, tisto skrbno ustvarjanje našega tradicionalnega požrtvovalnega tiska; udejstvovanje naših društev, ki nam jih lahko zavida še tako samovšečen narod; raven našega petja; kompenzacijska skrb za Slovence ob Nadiži. Pa tudi kak svetel primer. Smollejev uspeh, recimo, ki je potrditev tudi našega samostojnega nastopanja. A taki prebliski so težko posnemljivi. Naši denarni zavodi? Ti so v glavnem zmrzovale skrinje, razen hvalevrednih sponzorizacij ni nobene inventivne zamisli, ki bi se uveljavila tam, kjer naši politiki ne znajo ali ne morejo. Kaj torej še ostaja?

Samo mladi, sem si tedaj rekel in si obenem priznal, da nisem prav nič iznajdljiv, da pa v resnici ni druge rešitve iz zagate, v kateri smo po krivdi položaja in v veliki meri tudi po naši krivdi.

Nimam izbire, sem si rekel, ko se vrnem domov, bom poudaril vlogo mladih, drugega zdravila nimam in nimamo. Res, katalonski prijatelj so mi na primer pripovedovali, kako so pisali direktorju Coca cole: »Če se ne boste zavzemali za vašo pijačo tudi v katalonščini, če na vaših steklenicah ne bo našega jezika, potem vedite, da se bodo od tega dne dalje, katalonski ljudje vaši pijači odrekli.« In dobili so katalonske napise. A kje smo mi sposobni česa takega. Tudi ko bi se našel kdo, ki bi mlekarji, ki prodaja zavojčke z napisom Latte-Milch, sporočil, da živi tukaj prebivalstvo, katero se, bolj kot na Latte-Milch, razume na Latte-Mleko, bi tisti posebej ostal sam. Ne PCI ne PSI ne SKGZ pa tudi SSK mu ne bi sledile. Nismo rojeni za take posege. Zato nam ne preostane nič drugega, kot da skušamo

SLOVENSKA ZADRUŽNA GOSTILNA V MILJAH

Miljski Slovenci bodo odslej imeli nov prostor za zbiranje in družabnost, a tudi za prirejanje kulturnih pobud. V soboto, 14. t.m., so namreč v Miljah odprli zadružno gostilno, ki nosi ime Vesna po zadruzi, ki jo bo upravljala. Miljski slovenski kulturni in gospodarski operaterji so se namreč združili v zadruzo in tako omogočili uresničitev tega načrta. Najemnika sta Pino ter Assunta Caldarella, novi prostor pa bo res omogočal ne le poživitev družabnosti med miljskimi Slovenci, ampak tudi prirejanje prireditev, predavanj, razstav itd. Na večeru je prisotne pozdravil predsednik zadruge Švab, prisotnim je obrazložil delovanje in cilje zadruge in se zahvalil tistim, ki so s svojim delom omogočili uresničitev zadružne gostilne.

TRŽAŠKI ŠKOF BELLOMI NA OBISKU V GLEDALIŠČU

Slovensko stalno gledališče v Trstu, ki doživlja hudo finančno krizo in mu grozi prekinitev dejavnosti, je v ponedeljek, 16. t.m. obiskal tržaški škof msgr. Bellomi. V Kulturnem domu v Trstu so ga sprejeli člani upravnega odbora, v imenu katerih je spregovoril predsednik Samsa, člani umetniškega kolektiva, za katerega je spregovoril Anton Petje, in upravno osebje. Tržaški škof si je ogledal stavbo in scensko postavitve na odru, nakar je sledil sproščen razgovor o težavah in uspehih slovenskega gledališča. Msgr. Bellomi se je zahvalil za vabilo, izrekel nekaj spodbudnih misli in obljubil, da bo pomagal pri premostitvi težav, kolikor bo le mogel.

TEŽAVE NA FILOZOFSKI FAKULTETI V TRSTU

Zadnja leta doživlja Filozofska fakulteta v Trstu vrsto težav, ki pa so z letošnjim začetkom akademskega leta dosegla svoj višek. Najbolj pereča je prostorska stiska, ki bistveno, zaradi varnostnih razlogov, omejuje delovanje in predavanja na univerzi. Poleg tega pa vlaga in zatočnost prostorov kvarita knjige in sploh knjižnice številnih inštitutov, še posebej pa zgodovinskega, ki je v Ulici Diaz. Ker ni bila obnovljena pogodba z lektorji tujih jezikov na Filozofski fakulteti v Trstu, je tudi ogrožen pouk tujih jezikov. Vse to in še nekaj drugih problemov, glede študentske kuhinje, prevozov in drugih zapostavljanj s strani univerzitetne uprave do »Stare univerze« v Trstu, so bili razlog, da so študentje oklicali večdnevno protestno akcijo, s katero nameravajo opozoriti pristojne oblasti na vsa nerešena vprašanja, ki bistveno vplivajo tudi na kvaliteto predavanj. Študentje so zato predstavili upravnemu svetu Tržaške univerze naslednje zahteve: čimprejšnja sestava načrta za gradbeni razvoj filozofske fakultete, ustanovitev samostojnega diplomskega tečaja iz psihologije, namestitve potrebne dodatnega osebja za osrednjo knjižnico in jezikovne laboratorije, dokončna ureditev položaja tujih lektorjev, ustanovitev menze v bližini fakultete.

Prešernova proslava v Devinu

Ceprav sta pevska zbor Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devin v teh mesecih polno zaposlena s popravili novega sedeža, ki bo na vrtu devinskega otroškega vrtca, se niso odpovedali svoji običajni dejavnosti, se pravi petju in prirejanju kulturnih prireditev.

Ob prazniku slovenske kulture so v nedeljo, 15. t.m., priredili v novi osnovni šoli v Devinu lepo in izvirno Prešernovo proslavo. Pred polno dvorano so kot prvi nastopili učenci slovenske osnovne šole v Devinu. Pri proslavi so sodelovali z recitacijami, branjem svojih spisov o Prešernu in petjem. Sodelovali pa so tudi pri pripravi scene, saj sta visela dva »stenska časopisa« njihovih risb in spisov na temo »Prešeren« in tri Prešernovi profili, ki so bili tako pobarvani, da so sestavljali slovensko zastavo. Učenci so res pokazali, da so se z veliko ljubeznijo pripravili na to proslavo, za kar gre zasluga tudi učiteljem, ki učijo na osnovni šoli v Devinu.

Slavnostni govor je imela profesorica Nada Pertot. Naglasila je, da so Prešernove proslave tudi priložnost, da »pogledamo nekoliko ostreje resničnosti v obraz«. V tem smislu je torej najprej analizirala sedanji trenutek slovenstva. Opozorila je, kako poteka naše življenje »že vsa povelja na leta ustvarjalno in intenzivno«, a pod stalnim pritiskom, ki nam ne dovoljuje trudnosti ne omahovanja ali nepozornosti, še pravice do malodušja nimamo. »Naš pogled mora biti vedno obrnjen v prihodnost, trdno pa mora rasti iz preteklosti in sedanjosti, predvsem pa iz nas samih«, je povedala med drugim. Spomnila se je 50. obletnice smrti Lojzeta Bratuža in tega, kar je ta svetla žrtev pomenila in še pomeni za naš narod. Zvestoba vrednotam naših prednikov je bilo torej naravno sporočilo njenih besed. K tem vrednotam pa je bistveno prispeval prav Prešeren in zato je povratek k njemu potreben, tudi zato, ker je bil France Prešeren brez vsakršnega kompleksa na račun svoje narodnosti in ob dejstvu številčne majhnosti slovenskega naroda.

Proslavo, ki se je odvijala pod geslom »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan ...« so nadaljevali dijaki Jadranskega zavoda združenega sveta. Svoj nastop so

začeli s tremi plesi: kitajskim, afriškim in turškim poročnim plesom. Sledila je recitacija Prešernovih poezij. Članice Dekliškega zbora Devin so brale slovenske originalne oziroma italijanski prevod, dijakinja Jadranskega zavoda angleške prevode in Prešernov nemški sonet iz cikla Prisposobe ljubezni. Svoj nastop so zaključili s petjem. Mešani zbor dijakov Jadranskega zavoda, ki ga vodi Piero Poclen, je zapel štiri pesmi, med katerimi tudi slovensko Prišel ljubi je pod okno.

Sledil je nastop Fantov izpod Grmade, ki so pod vodstvom Iva Kralja zapeli dve pesmi, tem pa so se na koncu pridružile še pevke Dekliškega zbora Devin. Pod vodstvom Hermana Antoniča so v mešanem sestoku zapeli dve uglasbitvi Prešernovih pesmi: Hubadovo Pod oknom in Premrlovo Zdravljico. Večer se je nadaljeval ob pogovoru v bližnji pevski sobi v šoli. Na proslavi sta bila prisotna ob številnem občinstvu, ki je do zadnjega kotička napolnilo dvorano, tudi devinsko-nabrežinski župan Bojan Brežigar in devinski princ Karel Thurn und Taxis.

—o—

SPOMINSKI VEČER V DSI V TRSTU

V Peterlinovi dvorani v Trstu je Društvo slovenskih izobražencev priredilo v ponedeljek, 16. t.m., zelo občuteno spominsko svečanost ob 50-letnici mučeniške smrti Lojzeta Bratuža. Med zelo številnim občinstvom so bili tudi skladateljova vdova pesnica Ljubka Šorli in hči ter sin, profesorja Lojzka in Andrej Bratuž. Spominski govor je imel časnikar Saša Martelanc. Profesorica Lučana Budal je predstavila zanimivo brošuro, ki jo je uredila ob 50-letnici fašističnega zločina in ki je izšla v Gorici. Naslov je povzet po brošuri, ki jo je že takrat anonimno sestavil profesor Rado Bednarik — Čisti žrtvi svetel spomin. To besedilo je v fotografskem posnetku ponatisnjeno, zraven je še bibliografija člankov in knjig o Bratužu, fotografsko gradivo o Bratuževih spominskih obeležjih, posnetek dokumentacije fašističnih oblasti izpred 50 let in pa uvod pisatelja Alojza Rebule, ki je imel na večeru občuten in učinkovit poseg.

Občni zbor Sindikata slovenske šole

Mala dvorana Kulturnega doma v Trstu je bila v ponedeljek, 16. t.m., polna slovenskih šolnikov, ki so se udeležili 29. občnega zbora Sindikata slovenske šole v Trstu. Občni zbor, na katerem ni bilo nikakršnih obnavljanj vodstvenih organov, je bil letos še posebej slovesen dogodek, saj so se šolniki spomnili 30-letnice ustanovnega občnega zbora svojega sindikata. Tedaj je namreč nastal sindikat po združitvi treh ločenih slovenskih šolskih sindikalnih združenj.

O takratnem zgodovinskem trenutku in dejavnikih, ki so vplivali na združitev, je spregovoril Evgen Dobrila, o tridesetletnem delu slovenskega šolskega sindikata pa je govoril dolgoletni tajnik Stanko

Skrinjar. Na občnem zboru je spregovorila še prof. Živka Marc.

Svoj pozdrav so posredovali predstavniki številnih organizacij, med njimi predstavniki italijanskega sindikalnega šolskega sveta, predstavnica južnotirolskih šolnikov Heidi Krepaz, ki je spregovorila v nemščini in italijanščini, pedagoški svetovalec Silvo Fatur, predsednik odbora za šolstvo pri SKGZ Edmund Košuta in nadzornik Egidij Košuta ter še nekateri drugi predstavniki in šolniki.

V razpravi je bilo izrečenih veliko misli o nujni okrepitvi vloge tega pomembnega združenja. Udeleženci so se dotaknili tudi nekaterih žgočih vprašanj, kot so upadanje vpisov v slovenske šole.

Novice iz Jugoslavije

V sosednji državi Jugoslaviji, ki jo pesti huda gospodarska, družbena in politična kriza, je že nekaj časa čutiti živahno dogajanje, ki na različne načine odseva njena notranja protislovja. Tako smo n.p.r. v Sloveniji priča močnemu procesu demokratizacije, tudi gospodarstvo kljub kriznim razmeram posluje še kar normalno, s težavami se srečujejo predvsem veliki izvozniki, ki nimajo dovolj deviz za uvoz reprodukcijskih materialov. Le-ti trdijo, da je tečaj dinarja v odnosu do zahodnih valut precenjen, kar ni vzpodbudno za izvoz. Ta pa bi se moral še povečati, saj mora Jugoslavija odplačevati velike zunanje dolge.

Poročali smo že o božični čestitki predsednika slovenske SZDL Jožeta Smoleta na ljubljanski televiziji in božičnem nagovoru nadškofa Alojzija Šuštarja na božično vigilijo na ljubljanskem radiu. Prebivalstvo je to novost v glavnem ugodno sprejelo, različni komentatorji pa so jo sprejeli kot pomemben korak h kulturi dialoga in k enakopravnosti vernih v socialistični družbi. Pač pa je ta pobuda povzročila nekoliko začudenja in celo preplaha v sosednjih jugoslovanskih republikah, vendar je potrebno dodati, da so tudi od tam prišli nekateri trezni in naklonjeni odmevi, zlasti iz vrst izobražencev.

Z velikim poudarkom je tudi letos potekala osrednja Prešernova proslava v Cankarjevem domu v Ljubljani, ki jo je neposredno prenašala televizija. Slavnostni govornik je bil pisatelj Miloš Mikeln, ki je v poglobljenem in poštenem razmišljanju podal nekakšen kulturnopolitični obračun tistih prizadevanj slovenskih pisateljev, ki so že v preteklosti in tudi danes vplivajo na osnovne smeri narodovega razvoja. Vsekakor pa je v ospredju teh bojov vedno bila skrb za ohranitev narodne istovetnosti, kot je večkrat poudaril govornik. Kritično pripombo pa bi dodali v zvezi s podelitvijo Prešernovih nagrad; veliko se namreč govori o enotnem oz. skupnem slovenskem kulturnem prostoru, če pa pogledamo seznam letošnjih nagradencev, vidimo, da ni šla v zamejstvo niti ena nagrada, čeprav vemo, da so tudi od tam prišli predlogi. Velike Prešernove nagrade za leto 1987 so dobili pisatelj Pavle Zidar, igralec Boris Cavazza in arhitekt Miloš Bonča.

V prihodnjih mesecih pa je predvideti, da bo politično življenje v Jugoslaviji potekalo v znamenju razprave o ustavnih spremembah, saj je predsedstvo države prejšnji teden predstavilo javnosti predlog teh sprememb. Sedanja jugoslovanska ustava je bila sprejeta leta 1974, vendar predlagatelji trdijo, da predvsem gospodarska in družbena kriza ter zapleteni medrepubliški odnosi terjajo globlje spremembe. Že bližnja bodočnost pa bo pokazala, v kakšno smer bo šla javna razprava v zvezi s tem predlogom.

—O—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Miha Matić

SIROKA USTA

Izjava Stane Starešinič

V soboto, 21. februarja, ob 20. uri v Kulturnem društvu Rovte-Kolonkovec

50-letnica mučeniške smrti L. Bratuža

Dne 16. t.m. je poteklo natančno 50 let, ko je v goriški bolnišnici pri Rdeči hiši po skoraj dva meseca trajajočem hudem trpljenju umrl skladatelj, glasbeni pedagog in zborovodja Lojze Bratuž. 27. decembra leta 1936 je moral v Podgori pri Gorici piti ricinusovo olje, pomešano s strojnim oljem, kar je bilo usodno za njegovo zdravje. Fašistični raznarodovalci so se na ta način maščevali zaradi njegovega delovanja na glasbenem področju v korist slovenske narodne manjšine v takratni Julijski krajini. Šlo je za enega najbolj ogabnih zločinov, ki so jih fašisti zagrešili zoper slovensko primorsko ljudstvo.

Na njegovem grobu na goriškem pokopališču je bila v ponedeljek, 16. t.m., nekaj pred poldne ganljiva spominska svečanost. V prisotnosti Bratuževe vdove, pesnice Ljubke Šorli, hčere, profesorice Lojzke in sina, profesorja Andreja je najprej župnik iz Štandreža msgr. Jože Zorž ob asistenci še dveh sobratov opravil obred za rajne, nato pa je nastopil zbor učencev in učenk osnovne šole iz Štandreža, ki je pod vodstvom Iva Bolčine zapel nekaj Bratuževih pesmi. Učenci in učenke so zatem recitali nekaj pesmi pokojnikove vdove, Ljubke Šorli. Za nastop je učenke in učenke pripravila učiteljica Majda Zavadlav-Pavlin. Na komemoraciji so bili prisotni tudi predstavniki oblasti, med njimi goriški podprefekt in goriški podžupan.

Komemoracija v Podgori

V nedeljo, 15. t.m., je bila na trgu pred cerkvijo v Podgori spominska proslava ob 50-letnici mučeniške smrti Lojzeta Bratuža. Organizatorji te proslave so bili: Rajonski svet v Podgori, Prosvetno društvo Podgora, Kulturno društvo Andrej Paglavac, župnija sv. Justa mučenca, sekcija vsedrjavne partizanske zveze ANPI ter osnovna šola v Podgori. Pela sta zbora Lojze Bratuž in Andrej Paglavac, nastopili pa so tudi osnovnošolski otroci. Govorila sta prof.

Albin Sirk in pokrajinski svetovalec Silvino Poletto, ki je v italijanščini podal svoje misli o Bratuževem mučenstvu, o času zatiranja in o sodobnih problemih pravičnosti, demokracije in mirnega sožitja med Slovenci in Italijani. Podobne misli je pred njim izrekel profesor Sirk, ki je med drugim postavil zahtevo, naj bi se goriško mesto oddolžilo Bratuževemu spominu s postavitvijo spomenika v čast temu predhodniku splošnega odpora proti fašizmu.

Trg pred podgorsko cerkvijo je bil nabito poln in med gosti so bili tudi predstavniki oblasti in drugi ugledni možje, med njimi senator Battello, goriški podžupan Del Ben, slovenski župani z Goriškega, predstavniki slovenskih političnih in kulturnih ter verskih ustanov tudi s Tržaškega in celo s Koroškega. Predsednik rajonskega sveta v Podgori Edi Maligoj je poklonil šopek cvetja Bratuževi vdovi, pesnici Ljubki Šorli, in se ji javno zahvalil za vse, kar je s svojim pričevanjem in s svojo umetnostjo darovala slovenski skupnosti v naših krajih.

Pred proslavo na trgu je bila v podgorski cerkvi maša zadušnica, med katero so izvajali nabožne skladbe Lojzeta Bratuža. Med službo božjo je spregovoril občutene besede dr. Oskar Simčič, vikar za slovenske vernike v Gorici. Po prireditvi so si udeleženci v župnijski dvorani lahko ogledali razstavo rokopisnih skladb, pisem in fotografij iz življenja Lojzeta Bratuža. Na voljo je bila tudi lepa monografija o našem narodnem mučencu.

—O—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Wolfgang Kohlhaase - Rita Zimmer

RIBA ZA ŠTIRI

Režija Jože Babič

v petek, 20. februarja, ob 20.30 v Prosvetnem domu na OPCIJAH

Ljudska igra »Veriga« v Števerjanu

Dramska skupina iz Števerjana, ki deluje v sklopu društva »Sedej«, nas je spet prijetno presenetila. Tokrat je prikazala na domačem odru v Sedejevem domu Finžgarjevo ljudsko igro v treh dejanjih »Veriga«. V uvodnem pozdravu, ki ga je imel predsednik društva Marko Terčič, je razvidno, da dramsko skupino sestavljajo predvsem mladi igralci; nekateri so prvič stopili na oder. To je dokaz, da med mladimi še obstaja volja do dela in žrtvovanja.

»Veriga« ima v tem odrskem delu odločilen pomen, saj je os dramskega spopada. Zaradi te se kmeta-soseda Marko in Mejač (v priredbi Jelka Komjanca in Simona Komjanca), ki sta živela v prijateljsstvu nenadoma spreta. Sovraštvo med njima želi končati ded-starec Primož (Aleš Pintar), ki ju vabi k medsebojni ljubezni. Sovraštvo in obojestranska želja po pravi ustvarita neznosno ozračje v obeh številnih družinah, ki se na koncu sprevrže v tragičen konec. Igra je nastala v času, ko

je pisatelj Finžgar župnikoval v Sori in podrobneje spoznal tamkajšnje kmečko življenje.

Ostale vloge so člani društva takole zasedli: Mina, Markova hči - Marinka Černic, Micka, Markova hči - Franka Padovan, Janče, Markov sin - Saša Hlede, Alena, dekla pri Markovih - Anamarija Škorjanc, Liza, Mejačeva žena - Sandra Perše, Janez, Mejačev sin - Mihael Corsi, Cene, Mejačev sin - Janez Terpin, Tomažin, kmet, sosed, Florjan Lango, Drnolec, bajtar, sosed - Marko Černic, Boltežar, snubač - Branko Terčič, birič - David Pintar. Tehnično pomoč je nudil Simon Terpin, šepetalka je bila Alenka Černic. Režija Franko Žerjal.

K dobremu uspehu je pripomoglo tudi številno občinstvo, ki je z burnim ploskanjem nagradilo vse nastopajoče in jim zaželelo še veliko nadaljnega uspeha.

Matjaž Terčič

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zanimiva (kot vedno) Iniziativa isontina

Z nekajtedensko zamudo poročamo o izidu zadnje številke goriške italijanske revije »Iniziativa isontina«, ki po svoji kvaliteti, aktualnosti obravnavanih tem in po smislu ter razumevanju za stvarnost gotovo sodi v sam vrh italijanskega periodičnega tiska v deželi Furlaniji Julijski kraljini. Glavni urednik te revije je znani goriški kulturni delavec in furlanski pesnik ter pisatelj Celso Macór. Ta je tudi napisal uvodnik, v katerem obravnava vedno aktualno vprašanje, ali naj bo časnikarstvo v službi nekoga in nečesa ali pa naj bojevito in povsem svobodno obravnava posamezne teme. Macór se seveda zavzema za drugo varianto in v tej zvezi navaja primer tistega italijanskega tiska na Goriškem, ki se je v 60-ih letih boril za odpravo raznih tabujev in se zavzemal za pomiritev ter sodelovanje med Italijani in Slovenci.

Alessandro Bertani objavlja sestavek, ki obravnava kvaliteto družbenih storitev, medtem ko poslanec Rebutta piše o vsebini znanega paketa za Trst in Gorico, oziroma o konkretnih ukrepih italijanske vlade za obmejno področje. Alberto Gasparini piše o delovanju goriškega Mednarodnega inštituta za sociologijo in o njenih interdisciplinarnih seminarjih, na katerih obravnavajo problematiko teritorija. Nicolò Fornasir obširno piše o zasedanju, ki je bilo konec lanskega leta v Gorici in na katerem so poglobljeno razpravljali o možnosti, da bi se v urbanističnem pogledu skupno in enotno urejala območja ob meji, v našem konkretnem primeru območje Gorice in Nove Gorice. Paola Benes in Giorgio Calligaris pišeta o mestnem središču v Gradežu.

Za Slovence je vsekakor zelo zanimiv sestavek, ki ga je napisal Luigi Tavano in ki iz go-

riškega italijanskega zornega kota obravnava zadnji roman Fulvia Tomizze z naslovom »Mladoporočenca iz Rossettijeve ulice«. Tavano s tem sestavkom kaže odlično poznavanje tudi slovenske primorske kulturne in politične zgodovine ter poudarja, kako bi morali tudi Italijani teh krajev bolje poznati dogajanja iz bližnje preteklosti.

Zanimiv je sestavek, ki ga je napisal Italo Santeusano ob 90-letnici kmečke in obrtniške posojilnice ter hranilnice v Starancanu. Gre za zelo uspešni združni denarni zavod, ki deluje ne samo na območju Starancana, temveč tudi na območju Tržiča in Ronk, kjer je prisoten s svojo podružnico. Zaslugo za ustanovitev tega in podobnih denarnih zavodov ima nekdanji voditelj katoliškega italijanskega gibanja na Goriškem pod Avstrijo dr. Faidutti.

Zanimiv in pomemben je tudi sestavek izpod peresa Renza Boscarola, ki se med drugim sprašuje, kakšna je danes dediščina, ki jo je zapustil goriški nadškof Cocolin, ob petletnici njegove smrti. Tudi Slovenci bodo gotovo z zanimanjem prebrali temeljiti prispevek, ki ga je napisal znani furlanski duhovnik doktor Guido Maghet in ki obravnava vprašanje verouka v tržaški in goriški škofiji, pri čemer obširno navaja zakonodajo v veljavi takoj po prvi svetovni vojni in ki jo je treba tudi danes upoštevati. Sledijo še nekateri sestavki s področja kulture in umetnosti, od katerih omenjamo prispevek Fulvia Monaja o grafičnih delih Alfreda Kubina in o razglednicah Maksa Fabianija. Na koncu imamo nekaj recenzij, številka pa se zaključuje z »dnevnikom«, se pravi z navedbo pomembnih dogodkov v letu 1986 in z ustreznim komentarjem.

Ameriški zgodovinar o kraški družini

Iz Amerike smo dobili knjigo, ki nam na zelo nazoren, obenem pa tudi znanstveno utemeljen način odkriva zanimivo stran iz zgodovine naših krajev. Gre za knjigo »Rise from want«, naslov bi lahko prosto prevedli »Odkritje samozvesti«, ki nam predstavlja zgodovino kraške kmečke družine Žužkovih iz Vižovelj, vse od 16. stoletja do današnjih dni. Knjigo je napisal univerzitetni profesor zgodovine James Cushman Davis, ki predava na univerzi v Philadelphiji. Ta ni obdelal le zgodovine družine svoje žene Elde, ampak nam naredil prerez skozi zgodovinsko stvarnost naših krajev. V bistvu je Davis prikazal, kako so Žužkovi reagirali na razvoj časov.

Svojo analizo začenja z dobo, ko se je družina naselila v Vižovljah, se pravi v času, ko so bili tlačani devinskih grofov. Zanimivo je slediti prireditvi o tem, kako so razni člani te družine reagirali na zahteve časa, v katerem so živeli. Družba se je namreč spreminjala, spreminjalo se je gospodarstvo, spreminjala politična podoba naših krajev. Tlačani devinskih grofov so po zemljiški reformi leta 1848 doživeli nov čas, ko so sami postali lastniki zemlje, ki so jo obdelovali. Novi časi pa so prinesli tudi spremembe v življenjskih navadah in socialnem stanju. Tako je zanimivo ugotavljati, kako so kraški kmetje živeli v času po zemljiški reformi. Glede Žužkove družine so se ohranili dokumenti, ki jih navaja Davis v svoji knjigi, kateri pričajo o obsegu njene kmetije. Bila je lastnik dvajsetih arov revne kraške zemlje (gmajne in gozda) ter 16 arov pašnikov, travnikov in polj, ob tem je imela 3 glave goveda in 15 ovac. Ker je vsaj eno govedo bilo vol, smemo domnevati, da so se ukvarjali tudi s prevozništvom.

Knjiga posredno tudi analizira pojav industrializacije in razvoja mesta Trst. Jasno je, da je to dejstvo močno spremenilo gospodarsko in socialno podobo mesta samega, a tudi tržaškega zaledja. V tem smislu je tudi družina Žužkovih iz Vižovelj doživljala industrializacijo in proletarizacijo svojih družinskih članov. Gre za analizo dogodkov in razmer iz konca prejšnjega in prvih desetletij tega stoletja.

Zgodovinar James Davis posveča prav temu zadnjemu obdobju veliko pozornost, saj je to obdobje sorazmerno precej bogato dokumentirano. Modernizacija je seveda spremenila socialno podobo Vižovelj in drugih kraških vasi. Tudi pri Žužkovih so novi časi prinesli velike spremembe. Še posebej druga svetovna vojna s požigom vasi je pustila svojo sled med vaščani. Družina se je po osvoboditvi razpršila, kar je bila spet posledica socialnih, političnih in gospodarskih razmer po drugi svetovni vojni.

V rokah imamo torej zgodovinsko knjigo, ki je v nekem smislu življenjepis več rodov vižovske družine Žužkovih. Obenem je to tudi knjiga, ki nam daje prerez o tem, kako so tudi druge kmečke družine na Krasu doživljale svoje tlačanstvo, osvoboditev izpod odvisnosti zemljiških gospodov, gospodarski razvoj Trsta, (ki je bistveno spremenil gospodarski in družbeni sistem vsega zaledja), prihod železnice, spremembo življenjskih navad in vključitev posameznih družinskih članov v novo gospodarsko-industrij-

Zahodnonemške literarne publikacije s prispevki slovenskih avtorjev

Janko Ferk, že uveljavljeni dvojezični koroški slovenski pisatelj, je eden izmed sodelavcev nove in moderne antologije sodobne literature v Avstriji. Pod naslovom »Lagodni samomorilec« (Der gemütliche Selbstmörder) je izšla v Marburgu ob Lahni pri založbi Hitzeroth konec leta 1986. Uredila sta jo univerzitetni profesor Wilhelm Solms in tudi s Slovenci v širšem smislu duhovno povezani pisatelj Ludwig Legge, vodja marburškega »Novega literarnega združenja«. Ferk objavlja v pričujoči antologiji, ki je predvsem dokumentacija velikih marburških dnevov avstrijske literature v letu 1985, odlomek iz daljše nemške proze. Z eksperimentalno prozo sodeluje celovski pisatelj in prevajalec slovenske literature v nemščino Peter Kersche. Med drugim objavlja bridek in istočasno ironičen tekst o umetniških-samomorilcih, v katerem omenja tudi smrt mladega slovenskega lirika Aleša Kermavnerja v letu 1966 in samomor enega vodilnih povojnih srbskih pisateljev Branka Ćopića v letu 1984. Zanimiva je daljša proza na Dunaju živečega Leva Detela »Mnogi zidovi so dotrajali« o terorizmu in uničevanju okolja v sodobnem svetu. Na splošno je v pričujoči antologiji, ki sodi k najboljšim pregledom najnovejšega literarnega dogajanja v Avstriji, zbranih nekaj najpomembnejših avstrijskih pisateljev, H. C. Artmann, Barbara Frischmuth, Jutta Schut-

ting, Friederike Mayröcker, Helmut Eisendle, Mathias Mander, Michael Scharang, Peter Rosei in Gert Jonke. Sodelujeta tudi nemška koroška avtorja Anton Fuchs in Alois Brandstetter ter s Slovenci povezani prevajalec Herbert Kuhner. Pomembno je, da so v antologiji objavljeni literarnoteoretični kritični prispevki o sodobni avstrijski literaturi izpod peres Wendelina Schmidta - Denglerja, Johanna Holznerja, Aloisa Brandstetterja in Wilhelma Solmsa. Posebno важен in kulturno pomemben je tudi pristop obeh izdajateljev, Leggeja in Solmsa, k kompliciranemu pojavu sodobne avstrijske literature. To pojmujejo oba omenjena izdajatelja kot večsmerni izraz različnih tendenc in trenj, a tudi kot večjezikovni, pluralni sotočnik nemškega pisateljevanja in raznovrstnih literarnih manifestacij avstrijskih narodnih manjšin, med katerimi je slovenska izrazito kulturnotvorna. Prav bi bilo, da bi tudi drugi založniki ta demokratični in moderni izdajateljski princip upoštevali pri morebitnih bodočih izdajah avstrijske literature, oziroma literature v Avstriji.

Leta 1986 je v Zahodni Nemčiji izšla tudi velika antologija svetovnega religioznega pesništva o Mariji. Pod naslovom »Čaščenje Marije skozi stoletja« jo je uredil avstrijski pisatelj Josef Dirnbeck in najprej, leta 1983, objavil v knjižni

dalje na 8. strani ■

nadaljevanje na 7. strani ■

Iz Goriške

CETRTI NEDELJSKI KONCERT V GORIŠKEM AVDITORIJU

Združenje »R. Lipizer« je v goriškem avditoriju priredilo 8. februarja 4. nedeljski koncert za saksofon in klavir.

Marcellov »Koncert v C-duru« v priredbi za saksofon in klavir je bil otvoritvena skladba. Iz saksofona je Federico Mondelci izvajal skoraj človeške tone in izpričal svojo globoko umetniško občutljivost. Klavirska spremljava Giovane Giuliodori je bila ves čas uravnovešena in točna in je dovoljevala izstopanje saksofona. Občinstvo je bilo prevzeto od samega začetka in je z navdušenjem spremljalo nadaljevanje programa z izvedbo skladb modernih avtorjev C. Coechlina, A. Jolineta in P. Krestona. Oba izvajalca sta v skladbah »Študij št. 2 op. 188«, »Fantasie impromptu« in »Sonata op. 19« mojstrsko razvila zvočnost glasbil, skoraj debussysko, fantaziozno očarljivost in energično ritmično dinamičnost ter jazzu primerno tipično barvito harmoničnost. Duo Mondelci-Giuliodori je s svojo uigranostjo in gotovim nastopom potrdil svoj sloves, ki si ga je pridobil zlasti s prvimi nagradami na raznih državnih in mednarodnih natečajih: glas saksofona je bil čist in poln, intonacija točna; klavirska spremljava je bila občutljiva, v trenutkih virtuozičnosti, vedno tehnično briljantna.

Drugi del koncerta je bil še zahtevnejši od prvega (D. Milhaud, J. Fracax, S. Joplin) in je od izvajalcev zahteval še več koncentracije. Zaključek je bil že klasični »Summertime« Gershwin in še skladba izven programa. Izvedbe je predstavila prof. Chiara Bledig.

L. Q.

Sporočilo mladim: duhovnost in socialnost...

■ nadaljevanje s 3. strani

priiti do mladih značajev, ki bodo gledali na svet manj kompromisarsko, kot je bila vzgojena povojna generacija.

In tako sem v kupeju, ki je peljal proti Benetkam, na pozitivno stran svojega zvezčiča tedaj napisal ugotovitev Bojana Štiha: »Danes vemo, kdo je v resnici bil Lenin in kako malo imajo njegova načela vsebinske in pomenske zveze s socializmom Ivana Cankarja ali pa Janeza Evangelista Kreka«. Zakaj že dosti pred Štihom smo resnice o Kreku in Prepeluhu spoznali v našem tržaškem tisku, pa tudi na radiu in v dvorani v Donizettijevi ulici je bil govor o njih. Doslej pa ni bilo videti, da bi tista setev obrodila kak uporaben sad. Vendar je prav v tem jedro vsega: iskati in najti miselne alternativne rešitve za človeško sožitje nasplošno, za naše potrebe pa še posebej. In to je naloga mladih, ki bodo morali graditi na podlagi zgodovinskega spomina, hkrati pa upoštevajoč skušnje in zablode. In to bi bil lahko jutri tudi prispevek, ki naj bi ga dali matičnemu svetu, to naj bi bila tista pomoč, za katero se je zavzel Dimitrij Rupel v spisu o enotnem slovenskem prostoru v našem dnevniku.

Nova duhovnost in z njo povezana nova socialnost — tako sem si zapisoval v tistem kupeju, ki se je zavoljo hitrosti stresal, da so se moje besede cikcakasto nizale, a tega nisem imel za slabo znamenje, temveč samo za simbol težav, ki jih bo potrebno premagati.

Glede simbola pa sem bil ves čas in vse dni pod vtisom pogovora s človekom, s katerim sem bil preživel pariško popoldne v sobici, do katere je vodil pravcati labirint stopnic, ozkih hodnikov in prehodne terase. V sobici, natrpani s knjigami in z aparati, ki Evgenu Bavčarju nadomeščajo modre in

hkrati slepe zenice. In tam sem doživel pretresljivo resničnost, kako se rojevajo spisi o nas in o naši tržaški in koroški kulturi pod narekom čudovitega atašeja, ki jih posreduje elitnim kulturnim krogom. In zatrjeval sem si, da bi nam ta enkratni zgled moral zadostovati tudi na dan vseslovenskega kulturnega praznika, saj gre za ekstremen primer neuničljive energije, ki je, kljub letom in slepoti in kraju, mladost, kakor je bil, kljub osebnim in družbenim tragikam, za slovenstvo mladost Prešeren s svojo vero in besedo. Zato je danes, sem sklenil, naša prihodnost odvisna od mladosti, je v rokah naših mladih, zakaj vse drugo je obrabljeno ali pa načeto.

In tako sem v vozu, ki je ritmično štel sklepe, vedel, da je vse, kar lahko povem na Prešernov dan, samo misel na mlade, nobene druge modrosti nisem imel.

No, in zdaj sem vam te svoje popotne zapiske zvesto posredoval.

—O—

AMERIŠKI ZGODOVINAR O KRAŠKI DRUŽINI

■ nadaljevanje s 6. strani

sko stvarnost. Zanimivo je ugotavljati, kako je to področje v stoletjih doživelo vrsto hudih preizkušenj: več vojn, pomanjkanje, preganjanja in tako dalje. Istočasno pa je ob vseh teh hudih dogodkih tudi zanimivo ugotavljati, da si je znal slovenski človek tudi v težkih razmerah najti primerno rešitev za potrebe časa. Knjiga Rise from want s podnaslovom »Kmečka družina v industrijski dobi« ameriškega zgodovinarja Jamesa Davisa je delo, za katerega upamo, da bo v kratkem doživelo tudi slovenski prevod.

Jack London KRALJ ALKOHOL

7

Toda govoriti nisem mogel — vsaj spčetka ne. Za Boga! Imel sem komaj štirinajst let in svoje žive dni nisem bil še nikoli na oceanu! Samo poslušal sem lahko ta dva stara morskata medveda in izpričeval svojo moštost s tem, da sem pil z njima pošteno in pravično, kozarec za kozarcem. Žganje me je prevzelo, govorjenje Scottyja in harpunača je vršelo po ozkem prostoru ladijske kabine in po moji glavi kakor veliki sunki daleč segajočega, prostega vetra, in v svoji domišljiji sem preživel bodoča leta in se gibal po divjem, krasnem svetu v številnih pustolovščinah.

Postali smo domači. Vsa naša oviranost in zaprtost je izginila. Bili smo, kakor da se že leta in leta poznamo, in dali smo si besedo, da se bomo v prihodnje leta in leta skupaj vozili. Harpunač je pripovedoval o nesrečnih in skrivnih sramotnih prigodah. Scotty je objokoval svojo ubogo staro mater v Edinburghu — ki je bila gošpa gosposkega rodu, kakor je zatrjeval, — ki živi zdaj v siromašnih razmerah, ki si je od ust pritrgovala, da je plačala lastnikom ladje vso veliko učnino za njegov uk, in je s to žrtvijo sanjala, da ga bo kdaj videla kot častnika trgovske ladje in gospoda, a ji sedaj srce poka, ker je on zapustil v Avstraliji svojo ladjo in se vdinjal na drugi kot navaden mornar. In Scotty je,

dokazal svoje besede. Iz žepa je privlekel njeno zadnje žalostno pismo in jokala nad njim, ko ga je na glas bral. Harpunač in jaz sva jokala z njim vred in prisegla, da se vsi trije vdinjamo na kitolovski ladji »Bonanza« za veliko dnino in na koncu lova vsi trije skupaj poromamo v Edinburgh in položimo ves naš denar cenjeni gospe v naročje.

In ko mi je kralj Alkohol razgrel močgane, otajal molčljivost, stopil mojo skromnost, govoril po meni, z menoj in kakor jaz, kot moj dvojček in dober prijatelj, sem tudi jaz tokrat povzdignil svoj glas, da pokažem, da sem tudi jaz možak in pustolovec, in sem na dolgo in široko bahaivo pripovedoval, kako sem se s svojim odprtim čolnom v tulečem viharju prepepeljal čez zaliv pri San Franciscu, ko so celo izkušeni mornarji velikih ladij dvomili, da se mi posreči. Nadalje sem jaz — ali pa kralj Alkohol, kar je bilo precej eno — pripovedoval Scottyju, da bi ga jaz, pa čeprav je on mornar za visoko morje in pozna sleherni vrh na velikih ladjah za visoko morje, ko bi prišlo do kosanja z jadranjem v majhnem čolnu, gotovo potolkel, držeč roke navzkriž in v krogih vozeč okoli njega.

Najlepše pri vsej stvari je bilo, da je bilo moje zatrjevanje in bahanje resnično.

Da bi bil molčeč in ponižen, kakor po navadi, se ne bi bil nikdar upal Scottyju povedati, kako cenim njegovo spretnost v vožnji z majhnim čolnom. Kralj Alkohol pa ima že to navado, da razveže jezik in izrablja skrivne misli.

Scotty, ali kralj Alkohol, ali obadva, je bil seveda po mojih besedah užaljen. Meni ni bilo nič do tega. Saj sem lahko premikastil vsakega pobeglega mornarja, ki mu je bilo sedemnajst let. Vzrojila sva in divjala kakor dva petelinčka, dokler ni harpunač natočil znova kozarcev, da bi nama omogočil, da drug drugemu odpustiva in se zopet sprijazneva. To se je tudi zgodilo; objela sva se in si prisegala večno prijateljstvo — prav kakor Črni Mat in Morriseyjev Tom tam v kuhinji v San Mateo, kakor sem se spomnil. In ob tem spominu sem se zavedel, da sem naposled vendarle možak — vzlic svojim borim štirinajstim letom — možak, tako velik in tako možat, kot onadva korenjaška hrusta, ki sta se tisto davno znamenito nedeljsko jutro sprla in pobotala.

Ob tem času smo dospeli do tistega stanja, ko se začne peti, in zdaj pa zdaj sem se v presledkih pridružil Scottyju in harpunaču, ki sta prepevala mornarske pesmi in pesmice. Tukaj v kabini na tej jahti sem prvokrat slišal: »Oblaki beže« in »Žganja, Janez« in druge. Ej, bilo je imenitno! Pričenjal sem doumevati pomen življenja. Tukaj ni bilo vsakdanjosti, ne oaklandskega zaliva, ne nadležnega raznašanja časnikov po hišah, oddajanja ledu in postavljanja kegljev. Ves svet je bil moj, vsa njegova pota so mi bila odprta in kralj

JOŽKO ŠAVLI

SLOVENSKA IMENA NA BAVARSKEM

VI.

In to celo z neustreznimi razlagami virov. Prvič, omenjeni vdor Bavarcev v deželo Slovencev (iz Pavla Diakona) leta 595 prenesejo ideološki zgodovinarji kar k izviru Drave, tako da morajo potem Obri naslednje leto, ko pridejo na pomoč Slovincem ob drugem bavorskem vpadu, preiti celo karantansko ozemlje. In sedaj lahko »sklepajo«, da je bila Karantanija pod obrsko oblastjo. V resnici pa so bili ti vpadi lahko le v širokem pasu ob Donavi. In samo v tem predelu je bila ob bavorskem vdoru ogrožena tudi obrska Panonija, ki se je začejala že pri Dunaju. Zato je obrski kakan tudi prišel Karantancem na pomoč, da so lahko odbili bavorski napad.

O kakih obrskih imenih po Karantaniji ni nobenega sledu, razen imena vasi Vovbre (nem. Heunburg) v vzhodnem predelu, kar pa ne more pričati o obrski posadki, temveč le o trdnjavi za obrambo proti Obrom.

Po prevzemu krščanstva med Karantanci in Bavarci ni bilo več trenja. Plemstvo obeh dežel je sklepalo sorodstvene vezi. Trditev, da so bili Karantanci brez plemstva, danes jasno zavračajo celo nemški zgodovinarji. Izmislili so si vse to tisti, ki so Karantancem oz. Slovincem odmerili v zgodovini zgolj hlapčevsko vlogo. Karantanski vojvoda Arnulf, ki je bil nezakonski sin frankovskega kraljeviča Karlmana in Karantanke, je postal vzhodnofrankovski kralj in zatem tudi cesar.

Zdi se, da je bila spočetka tudi državna organizacija v Karantaniji in na Bavarskem podobna. Svobodni kmetje *kosezi* (nem. Edlinge), o katerih pričajo nekatera imena na Koroškem ter omembe v virih, so v imenih izpričani tudi na Bavarskem.

Tako najdemo tukaj vsaj dva kraja s tem imenom, *Edling* ob jezeru Simsee (zahodno od Chiemsee) in *Edling* pri mestu Wasserburg ob Innu. Torej v nekdanj noriških predelih.

Še več, tudi na Bavarskem najdemo »hrvaška imena«. Tako *Krottenmühl* ob jezeru Simsee, nadalje *Krottenbach* severno od Braunaua, pa *Krottenthal* niže od Passaua. In celo v osrednjem predelu, blizu mesta Schongau ob reki Lech, kraj *Krottenhill*; v hribih južno od kraja Bad Tölz pa še *Krotten-Alpe*. Slovenski unitaristični zgodovinar Lj. Hauptmann je zaradi takšnih imen v Karantaniji postavil trditev, da so nad Karantanci po zmagi nad Obri zavladali in jim vladali Hrvati, dokler niso prišli pod Bavarce in Franke, to je Nemce.

So vladali »Hrvati« zaradi prisotnosti takšnih imen potem tudi nad Bavarci? Bolj jasna je v tem primeru razlaga, da so ta »hrvaška« imena pravzaprav nastala od prisotnosti pripadnikov straže vojske, od tkm. hervardov. Ta beseda izhaja od *hariti* (tudi herati - udariti) in *varda* (straža). Torej stražna vojska, ki je v stalni pripravljenosti, da ob vpadu zadrži sovražnika, dokler se ne zbere redna vojska in ga odbije.

Iz navedenih primerjav je očitno, da vprašanje naselitve Slovencev in njih zgodnje zgodovine, zgodovine njih države Karantanije, odnosov z Bavarsko in krščansko Evropo v okviru Svetega Rimskega cesarstva ipd. še zdaleč ni pojasnjeno. Je pa podoba te zgodovine očitno dokaj drugačna od tiste, ki nam jo je doslej nudilo ideološko zgodovinopisje. Vprašanje, ki čaka še nadaljnega raziskovanja.

(Konec)

USTANOVITEV POSEBNE DEŽELNE KOMISIJE

■ nadaljevanje s 1. strani

be v Parizu in dejal, da so se razmere v Italiji in v naši deželi v teh štirih desetletjih precej spremenile tako na političnem kot ekonomskem področju.

Dr. Štoka se je odločno zavzel za ohranitev sedanjega statuta, ki bi ga lahko samo le izboljšali, kjer tako zahtevajo nove razmere, nikoli pa ne radikalno spremenili v smislu, kot želijo nekatere furlanske sile, ki zahtevajo razkol dežele na dvoje, to je na Trst in Videm.

Poseben poudarek je dr. Štoka dal prisotnosti slovenske narodne skupnosti v deželi in njenemu zadovoljstvu, da smo pod upravno streho dežele vsi Slovenci združeni v enoto, od Trbiža do Milj, kar ni bilo prej nikdar v naši zgodovini.

Ker bo predstavnik Slovenske skupnosti edini Slovenec tudi v tej posebni deželni komisiji, je jasno, da bo vse svoje sile zastavil za politično in ekonomsko korist ter razvoj Slovencev v Italiji.

ZAHODNONEMŠKE

LITERARNE PUBLIKACIJE S PRISPEVKI SLOVENSКИH AVTORJEV

■ nadaljevanje s 6. strani

obliki pri dunajski in Münchenski založbi Herold. Zdaj pa je Münchenska založba Calig Verlag izdala najboljše prispevke iz omenjene publikacije še na dveh kasetah. Poleg Francesca Petrarce, Friedricha Gottlieba Klopstocka, Paula Claudela, sira Walterja Scotta, Friedricha Hölderlina, Rainerja Marie Rilkeja, papeža Janeza II. sta objavljena tudi prispevka slovenskih avtorjev Milene Merlak in Leva Detela kot recitala v izvedbi zahodnonemških igralcev Ruth Hoffmann, Jutte Richter-Haaser in Ralfa Ulta-verja. Recitali so uokvirjeni v religiozno glasbo številnih mednarodno pomembnih komponistov, med drugim Johanna Sebastiana Bacha, in poljšani s starimi nemškimi cerkvenimi pesmimi.

Alkohol je ukanil mojo domišljijo in mi omogočil, da sem zaslutil pustolovsko življenje, po katerem sem hrepenel.

Mi trije nismo bili navadni ljudje. Bili smo trije pijani mladi bogovi, neverjetno modri, neznansko veselosrčni in nismo poznali mej svojih moči. Ej! — in to pravim sedaj, po letih — da bi kralj Alkohol mogel vzdržati človeka v takih višavah, nikdar več ne bi dihal trezen! Toda na tem svetu ni nič zastoj. Človek plača po železnih pravilih — za vsako moč enako veliko slabost, za vsako višino primerno nizino, za vsako domišljavo božanstvenost enak čas v blatu plazilcev. Za vsako krajanje dolgih dni in tednov življenja v blazne, sijajne trenutke mora človek plačati s skrajšanim življenjem in pogosto tudi z divje oderuskimi obrestmi.

Napor in trajnost sta si tako starodavna sovražnika kakor ogenj in voda. Uničujeta drug drugega in drug poleg drugega ne moreta obstati. In dasi je kralj Alkohol mogočen čarovnik, je pa le prav tako suženj organizma kakor mi umrjoči ljudje. Mi plačamo za vsak maratonski tek svojih živcev in kralj Alkohol ne more posredovati in odvrniti pravičnega plačila. On nas more povesti v višave, ne more pa nas tam obdržati, drugače bi bili mi vsi

njegovi vdani častilci. In ni ga častilca, ki ne bi plačal za blazne plese, pri katerih kralj Alkohol gode!

Toda vse to pravkar povedano je govorjeno v poznejši modrosti. Tega ni niti deloma vedel fant, ki mu je bilo šestnajst let in je sedel v kabini na jahti med harpunačem in mornarjem, vdihaval skozi nosnice zrak, poln plesnivega vonja mornarske oprave, in rjovel v zboru mornarske pesmi.

Postali smo okajeni in govorili smo vsi hkrati in kričali. Jaz sem imel sijajno naravo in želodec, da bi prebavali staro železo, in sem bil še vedno pri najboljših močeh, ko je Scotty pričel giniti in popuščati. Njegovo govorjenje se je zmešalo. Iskal je besed, a jih ni mogel najti, tistih pa, ki jih je našel, njegova usta niso mogla izgovoriti. Njegova zastrupljena zavest ga je zapuščala. Vedrost mu je izginila iz oči in gledal je tako abotno, kakor so bili abotni njegovi poskusi, da bi spregovoril. Obraz in telo sta mu lezla na kup kakor tudi njegova zavest. (Človek ne more sedeti pokonci, razen kadar ima voljo za to.) Vrtoglavi Scottyjevi možgani niso mogli obvladati njegovih mišic. Vsi medsebojni odnosi v njem so se rušili. Skušal je izpiti še en kozarec, a ga je tako slabo držal,

da mu je padel na tla. Nato se je v moje veliko začudenje bridko zjokal, se zvalil vznok na ležišče in mahoma zasmrčal.

Harpunač in jaz pa sva pila dalje in se vzvišeno režala drug drugemu nad Scottyjevo bednostjo. Odprla sva poslednjo steklenico in jo izpraznila ob spremljanju Scottyjevega smrčanja. Kmalu je tudi harpunač izginil v svoje ležišče in ostal sem na bojišču sam, nepremagan.

Bil sem od sile ponosen in kralj Alkohol je bil ponosen z menoj vred. Jaz sem nesel svojo pijačo. Bil sem možak. V pijači sem bil premagal dva možaka, da sta bila brez zavesti, dasi smo pili enako kozarec za kozarcem. In jaz sem še vedno stal na svojih dveh nogah in stopal na palubo, da bi dobil svežega zraka v žgoča pljuča. V tem popivanju na jahti sem spoznal, kako dober želodec in kako dobro glavo sem imel za pijačo — košček znanja, ki mi je bilo v naslednjih letih vir ponosa, a sem naposled moral priti do spoznanja, da je hudo gorje. Srečen je edino človek, ki ne more spiti več kot nekaj kozarcev, ne da bi se opijanil. Nesrečen pa je, kdor lahko izpije mnogo kozarcev, ne da bi se mu kaj poznalo, ki mora izpiti brez števila čaš, da jih čuti.

(Dalje)